

Izveštaj o implementaciji Programa ekonomskih reformi za Crnu Goru 2020-2022. godina
(za prvih šest mjeseci 2020. godine)

Oktoibar, 2020. godine

Sadržaj

MAKROEKONOMSKI OKVIR.....	4
FISKALNI OKVIR	4
STRUKTURNE REFORME.....	14
<i>Prioritetna reformaska mjera broj 1: Unapređenje vlasničke i upravljačke strukture elektroenergetskih kompanija koje su u dominantnom državnom vlasništvu .....</i>	15
<i>Prioritetna reformaska mjera 2: Unapređenje međugradskog linijskog prevoza putnika u drumskom saobraćaju .....</i>	15
<i>Prioritetna reformaska mjera 3: Podrška tehnološkoj modernizaciji sektora prerađivačke industrije .....</i>	16
<i>Prioritetna reformaska mjera 4: Podrška investicijama u sektoru proizvodnje hrane u cilju jačanja konkurentnosti .....</i>	17
<i>Prioritetna reformaska mjera 5: Diverzifikacija turističkog proizvoda .....</i>	18
<i>Prioritetna reformaska mjera 6: Primjena novog regulatornog okvira politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva .....</i>	19
<i>Prioritetna reformaska mjera 7: Uvođenje elektronskog sistema javnih nabavki .....</i>	22
<i>Prioritetna reformaska mjera 8: Unapređenje i implementacija mjera za suzbijanje sive ekonomije .....</i>	22
<i>Prioritetna reformaska mjera 9: Suzbijanje sive ekonomije kroz reformu poreske administracije ....</i>	23
<i>Prioritetna reformaska mjera 10: Unapređenje podrške sektoru mikro, malih i srednjih preduzeća .</i>	24
<i>Prioritetna reformaska mjera 11 Unapređenje zakonodavnog-regulatornog okvira i dalji razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu .....</i>	26
<i>Prioritetna reformaska mjera 12: Unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za inovacije .....</i>	26
<i>Prioritetna reformaska mjera 13: Unapređenje sistema podrške inovacijama i jačanju ljudskih resursa .....</i>	27
<i>Prioritetna reformaska mjera 14: Implementacija mjera za olakšanje trgovine u skladu sa STO Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnim protokolom 5 .....</i>	27
<i>Prioritetna reformaska mjera 15: Uspostavljanje sistema kontinuiranog praćenja kvaliteta praktičnog obrazovanja kod poslodavaca .....</i>	28
<i>Prioritetna reformaska mjera 16: Povećanje učešća na tržištu rada, posebno osjetljivih grupa nezaposlenih lica .....</i>	30
<i>Prioritetna reformaska mjera broj 17: Donošenje Nacionalne strategije zapošljavanja za period 2021-2024.....</i>	31
<i>Prioritetna reformaska mjera 18: Razvoj usluge dnevnog boravka za starije .....</i>	31
ANEKS.....	33

Lista skraćenica:

ARS	Anketa o radnoj snazi
BDP	Bruto domaći proizvod
GPA	Sporazum o Vladinim nabavkama u okviru STO
EEN	Evropska mreža preduzeća
EPCG	Elektroprivreda Crne Gore
EGAP	Češka državna gencija za osiguranje
EBRD	Evropska banka za rekonstrukciju i razvoj
EIB	Evropska investiciona banka
EDIF-ENIF	Fond za razvoj preduzeća i inovacija
EU	Evropska unija
IPA	Instrument za pretpristupnu pomoć
IRF	Investiciono razvojni fond
IPARD	Instrument za pred pristupnu pomoć za ruralni razvoj
INVO	Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost Crne Gore
JICA	Japanska agencija za međunarodnu saradnju
kV	Kilovolt
KN	Katastar nekretnina
MSP	Mala i srednja preduzeća
NTP	Naučno tehnološki park
PDV	Porez na dodatu vrijednost
PER	Program ekonomskih reformi
SEETO	Transportni observatorijum Jugoistočne Evrope
TEN-T	Trans evropska transportna mreža
UCG	Univerzitet Crne Gore
UZN	Uprava za nekretnine
COSME	Program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća
WBIF	Investicioni fond za Zapadni Balkan

Makroekonomska kretanja

Prema preliminarnim podacima Monstata, crnogorska ekonomija je u prvom kvartalu 2020. zabilježila realni rast od 2,7%, pri čemu je najveći doprinos rastu pružila lična potrošnja domaćinstava od 3,3 p.p. Pojava prvih Covid-19 slučajeva u zemlji sredinom marta mjeseca opredijelila je negativne stope rasta kratkoročnih pokazatelja u tom mjesecu, ali je zbog visokog rasta većine sektora u prva dva mjeseca godine, za prvo tromjesjeće ipak ostvaren ekonomski rast.

Drugi kvartal godine karakterisalo je ekonomsko i društveno zatvaranje u cilju sprječavanja širenja zaraze, i implementacija brojnih epidemioloških mjera u cilju zaštite javnog zdravlja. U takvom ambijentu zabilježen je visoki ekonomski pad od 20,2%. Lična potrošnja domaćinstava je u drugom kvartalu zabilježila realni pad od 15% na godišnjem nivou, bruto investicije su bile niže 26,3%, dok je izvoz roba bio niži 15,3% prema platnom bilansu. Uvoz roba i usluga je takođe, usljed ovakve dinamike kretanja privatne potrošnje i investicija, u drugom kvartalu zabilježio godišnji pad od 31,2%. Nakon velikog zatvaranja u aprilu, u maju je počelo postepeno popuštanje najviše restriktivnih mjera, a Crna Gora je krajem maja prva u Evropi proglasila i Corona-free stanje u državi. Ipak, produženo trajanje zdravstvene krize u junu, čiji se uticaj potom prenio i u trećem kvartalu, opredijelilo je da dođe do visoke ekonomske kontrakcije u ljetnjim mjesecima u kojima se ostvaruje najveći dio turističkog prometa, koji generiše značajne privatne i javne prihode u zemlji.

Realni pad BDP za prvu polovinu 2020. iznosi 10,3%, pri čemu je potrošnja države, kao kontraciklična komponenta, jedina zabilježila rast od 0,3% realno. Prihodi od turizma su u prvoj polovini 2020. bili niži 78,5% u odnosu na uporedni period 2019, dok je samo u drugom kvartalu zabilježen visoki pad od 95,3%, budući da su u međunarodnim putovanjima postojale velike restrikcije, uključujući stroge epidemiološke standarde i od zemalja EU, što je opredijelilo ovako visok pad u turističkom sektoru.

Prema posljednjim indikatorima, dolasci i noćenja turista su za 8 mjeseci niži 77,9%, odnosno 80,9% na godišnjem nivou, dok je promet u trgovini na malo u istom periodu niži 17,6% u stalnim cijenama. Industrijska proizvodnja je za 8 mjeseci zabilježila blagi pad od 1,1%, i to zbog pada u sektoru proizvodnje električne energije od 8,4%, dok su sektori rudarstva i prerađivačke industrije rasli po stopama od 12% i 1,6%, respektivno, ukazujući na veću otpornost industrijske proizvodnje na trenutnu zdravstvenu krizu. Građevinarstvo je u prvih 6 mjeseci zabilježilo godišnji pad izvršenih građevinskih radova od 6,9%, dok je promet u uslužnim djelatnostima za isti period ostvario pad od 20%, pri čemu najveći pad prometa bilježe sektori saobraćaja i skladištenja (-40,9%) i trgovine na veliko i na malo (-11,8%).

Prosječna inflacija za 8 mjeseci 2020. je zabilježila godišnji pad od 0,1%, sa većim deflatorskim tendencijama od aprila mjeseca. U avgustu je zabilježen prosječan pad potrošačkih cijena od 0,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Najveći doprinos padu potrošačkih cijena za 8 mjeseci imale su cijene prevoza (negativni uticaj 0,6 p.p.).

Tržište rada

Prema preliminarnim podacima iz ankete o radnoj snazi (ARS), u II kvartalu 2020. godine bilo je 267,3 hiljade aktivnog stanovništva: 226,6 hiljada zaposlenih i 40,7 hiljade nezaposlenih lica. Stopa aktivnosti bila je 53,4%, stopa zaposlenosti 45,2%, dok je stopa nezaposlenosti iznosila 15,2%.

Prema administrativnim izvorima, krajem avgusta 2020 godine broj nezaposlenih iznosio je 43.056. Registrovana stopa nezaposlenosti iznosila je 18,6%, što predstavlja povećanje od 3,7 p.p u odnosu na isti datum 2019. Za osam mjeseca u 2020. godini, sa evidencije je zaposleno 8.346 lica. Od tog broja,

zaposleno je 54% lica sa srednjom stručnom spremom (15% sa stepenom III, 38% stepena IV-1), kao i 21% sa visokom stručnom spremom (stepen VII-1).

Prosječna bruto zarada u avgustu 2020. godine iznosila je 782€. Prosječna neto zarada iznosila je 523€ i veća je za 0,4% u odnosu na isti mjesec 2019.

Bankarski sektor

Positivni parametri ostvareni tokom prethodne godine u bankarskom sektoru uticali su na očuvanje finansijske stabilnosti i adekvatan odgovor bankarskog sistema na pandemiju koronavirusa u 2020. Ukupni krediti banaka na kraju avgusta tekuće godine iznosili su 3,2 mlrd.€, dok je rast ukupne kreditne aktivnosti nastavljen i u 2020, tako da je u avgustu iznosio 6,6% na godišnjem nivou. Najznačajniji korisnik kredita je stanovništvo, koje je ostvarilo rast od 6,8%, dok su krediti privrede porasli 8,1% u odnosu na isti mjesec 2019. Ukupni depoziti su iznosili 3,3 mlrd.€ i smanjeni su za 6,3% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. U ročnoj strukturi depozita stanovništva koji u avgustu ove godine iznose 1.219,5 mil.€, najveće učešće od 60,8% su imali depoziti po viđenju, dok se 39,2% odnosilo na oročene depozite.

Eksterni sektor i spoljnotrgovinska razmjena

Deficit tekućeg računa u prvoj polovini 2020. bilježi blagi pad od 1,0% u odnosu na šest mjeseci 2019. Sporija dinamika ekonomske aktivnosti opredijelila je manju ponudu i tražnju u prometu roba i usluga. Spoljnotrgovinski deficit u vrijednosti od 827,9 mil.€ je 16,5% niži u odnosu na uporedni period 2019, usljed prisutnog kontinuiranog pada izvoza i uvoza roba od početka zdravstvene krize.

Smanjenje domaće i tražnje iz EU, uslovalo je pad izvoza roba od 15,3% i uvoza roba 16,3%. Suficit na računu usluga je smanjen za 77,2%, uglavnom zbog smanjenja prihoda (45,2%), iako se bilježi pad rashoda po osnovu usluga (24,3%). Prihodi po osnovu transporta u iznosu od 119,4 mil.€ i prihodi od turizma – putovanja u vrijednosti od 54,8 mil.€, bilježe pad od 28,8% i 78,5%, respektivno. Ukupni rashodi od usluga su smanjeni, zbog pada rashoda u oblasti građevinarstva i komunikacijskih usluga. U strukturi rashoda, najveće učešće imali su transportni rashodi (transport električne energije sa zemljama regiona i drumski saobraćaj) u iznosu od 113,1 mil.€, zatim ostale poslovne usluge (profesionalne, konsalting, tehničke, trgovinske) 60,1 mil.€.

Na računu primarnih dohodaka suficit je veći 3,8 puta, usljed smanjenja rashoda po osnovu kompenzacija zaposlenih za 39,7%, isplata dividendi 43,2% i kamata na uzete kredite u inostranstvu 10,2%. Na drugoj strani, prihodi od kompenzacija zaposlenih su smanjeni za 9,0% u odnosu na prvu polovinu 2019. Suficit na računu sekundarnih dohodaka smanjen je za 10,8%, kao posljedica pada prihoda sektora države za 19,1% i priliva novčanih sredstava po osnovu ličnih transfera u inostranstvo za 3,2%.

Neto SDI su pokrile 40,6% deficita tekućeg računa, a ostatak se uglavnom finansirao privatnim i javnim dugom.

Spoljnotrgovinska razmjena u periodu januar – avgust 2020, prema preliminarnim podacima Monstata, iznosila je 1.614,7 mil.€, što ukazuje na pad od 18,8% u odnosu na isti period 2019. Robni deficit je smanjen za 21,2%, zbog brže dinamike pada uvoza roba u odnosu na pad izvoza roba. Ukupan izvoz roba vrijedio je 230,7 mil.€, sa godišnjim padom od 12,3%, prevashodno zbog smanjenja izvoza električne energije za 13,2 mil.€; nafte i naftnih derivata 11,7 mil.€; gvožđa i čelika 4,9 mil.€; boksita 3,5 mil.€, aluminijuma 2,4 mil.€. i pića 2,0 mil.€. Ukupan uvoz roba iznosio je 1.384,0 mil.€. i bilježi pad od 19,8% na godišnjem nivou. Na smanjenje uvoza uticao je pad vodećih uvoznih proizvoda, mašine

transportni uređaji za 62,5 mil.€; nafta i naftni derivati 54,3 mil.€; razni gotovi proizvodi 49,3 mil.€; proizvodi od metala i nemetalnih minerala 31,1 mil.€; gvožđe i čelik 15,7 mil.€. i električna energija 11,5 mil.€.

Strane direktne investicije

Neto priliv stranih direktnih investicija u periodu januar – jul 2020. iznosio je 285,8 mil.€, što je za 18,4% više u odnosu na isti period 2019. Ukupan priliv stranih direktnih investicija iznosio je 419,8 mil.€, što predstavlja pad od 6,3%, a rezultat je smanjenog priliva po osnovu vlasničkih ulaganja za 51,6% u odnosu na prethodnu godinu. Ostvareni priliv po osnovu vlasničkih ulaganja iznosio je 126,7 mil.€, ili 30,2% ukupno ostvarenog priliva. U strukturi vlasničkih ulaganja, 75,2 mil.€ odnosilo se na investicije u kompanije i banke ili 17,9% (pad od 55,2%), dok je priliv po osnovu ulaganja u nekretnine iznosio 51,6 mil.€ ili 12,3% (pad od 45,3%). Priliv SDI u formi interkompanijskog duga zabilježen je u iznosu od 265,2 mil.€ ili 63,2% ukupnog priliva, što je za 53,2% više nego u uporednom periodu prethodne godine. Kategorija ostalo je učestvovala sa 6,7% u ukupnom prilivu. Ukupan odliv SDI u periodu januar - jul 2020. godine iznosio je 134,0 mil.€, što je za 35,2% manje u odnosu na isti period 2019. Odliv po osnovu ulaganja rezidenata u inostranstvo iznosio je 13,9 mil.€ (10,4% ukupnog odliva), dok su povlačenja sredstava nerezidenata investiranih u našu zemlju iznosila 120,1 mil.€ (89,6% ukupnog odliva).

Kreditna aktivnost banaka (CBCG)

Bankarski sektor na 30.06.2020. godine čini trinaest banaka. Veći dio aktive banaka je koncentrisan kod pet banaka (67%), koje su odobrile 69% ukupnih kredita i kod kojih je deponovano 64% svih depozita. Učešće šest malih banaka u aktivi je 19%. Učešće stranog kapitala u bankama iznosi 75%, na domaći kapital se odnosi 23%, dok je učešće državnog kapitala u ukupnom kapitalu 2%.¹ Devet banaka sa većinskim stranim kapitalom, koji uglavnom potiče od velikih bankarskih grupacija banaka iz Evropske unije, kontroliše 69% bankarskog tržišta. U jednogodišnjem periodu zabilježen je rast aktive (5,61%), kredita (5,11%), kapitala (6,36%) i depozita (1,23%).

Kreditni rizik je najznačajniji rizik u sistemu, jer je kreditna aktivnost dominantna na bankarskom tržištu. Krediti banaka čine 68,16% ukupne aktive. Bruto nekvalitetna aktiva (C,D,E) predstavlja 4,59% ukupne aktive, dok koeficijent nekvalitetnih kredita (NPL) iznosi 5,40%. Pokrivenost NPL-a ispravkama vrijednosti iznosi 76,22%, dok je njihova pokrivenost regulatornim rezervama 86,86%. Banke sa visokim NPL-om su predmet posebne pažnje supervizora. Restrukturirani krediti čine 6,42% kreditnog portfolija.

Kreditni pravni licima iznose 1.694,4 mil.€, što čini 54,64% ukupnih kredita, dok krediti fizičkim licima iznose 1.406,6 mil.€, odnosno 45,63% ukupnih kredita. Ovaj odnos je približno konstantan u jednogodišnjem uporednom periodu. U istom periodu krediti fizičkim licima bilježe rast od 7,61%, dok su krediti pravnim licima zabilježili rast od 3,12%. U strukturi ukupnih kredita po ključnim nosiocima, nakon kredita fizičkim licima (45,36%), najveće učešće imaju krediti privredi (36,37%), zatim krediti Vladi Crne Gore (7,22%), plasmani bankama (5,89%) i ostali krediti sa 5,17%. Krediti privredi (privredna društva u privatnom i državnom vlasništvu) iznose 1,1 mlrd.€ i bilježe rast od 6,46% na godišnjem nivou. Krediti u drugim valutama čine 2,89% ukupnih kredita, a krediti nerezidenata 8,68%. Dugoročni krediti, koji čine 83,94% svih kredita u sistemu, su dominantno finansirani iz stabilnih kratkoročnih depozita, koji čine 84,78% ukupnih depozita u sistemu. Na kraju juna 2020. godine prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa (PPEKS) na ukupne kredite iznosi 5,93%.

---

¹Posljednji raspoloživi podaci o vlasničkoj strukturi kapitala banaka se odnose na prvi kvartal 2020. godine.

Kreditna aktivnost banaka tokom prvih šest mjeseci 2020. godine iznosi 385 mil. eura što je za 31,97% manje u odnosu na isti period prethodne godine kada su novoodobreni krediti iznosili 565,9 mil. eura. Prosječna efektivna kamatna stopa na novoodobrene kredite u junu iznosi 5,07%.

Na kraju juna 2020. godine u strukturi ukupnih depozita na depozite fizičkih lica odnosi se 1.691 mil.€ ili 51,23%, dok se na depozite pravnih lica odnosi 1.609,9 mil.€ ili 48,77%. Depoziti po viđenju su dominantni sa 69,39% u ukupnim depozitima. Bankarskom sistemu nedostaje stabilnog dugoročnog depozitnog potencijala. Učešće nerezidentnih depozita iznosi 22,66%, dok depoziti u drugim valutama iznose 5,08% ukupnih depozita.

Trend smanjenja prisutan je i kod pasivnih kamatnih stopa. Naime, u junu 2020. pasivna PPEKS iznosila je 0,41% i bilježi pad od 0,06 p.p. na godišnjem nivou.

Vrijednost koeficijenta kredita i potraživanja u odnosu na depozite iznosi 93,94%, što znači da je u sistemu 199,9 mil.€ više depozitnog potencijala u odnosu na potraživanja po osnovu odobrenih kredita. Sve banke ispunjavaju propisane minimalne dnevne i dekadne koeficijente likvidnosti.

Finansijski sektor

Finansijski sektor je stabilan sa dominantnim i rastućim učešćem bankarskog sektora koji čini preko 92,3 % ukupne aktive na kraju 2019. godine. Tržište osiguranja, sa učešćem od 4,7% u aktivni finansijskog sektora, karakteriše kontinuirani rast i stabilnost s obzirom da su sva društva koja posluju na crnogorskom tržištu solventna i likvidna. Kada je u pitanju tržište kapitala, za razliku od zemalja eurozone, investicioni i penzionirani fondovi i ostatak sektora finansijske intermedijacije u Crnoj Gori su i dalje nedovoljno razvijeni. Navedeno potvrđuje podatak da nije bilo aktivnih penzioniranih fondova na kraju 2019.² Učešće mikrokreditnih finansijskih institucija i lizing društava u ukupnoj aktivni finansijskog sektora iznosilo je 1,4% odnosno 0,8% na kraju 2019. godine.

Tokom prvih šest mjeseci 2020. godine, na Montenegroberzi ostvareno je 14,2 mil. eura prometa, što je za 181,7 mil. eura ili 92,8% manje u odnosu na isti period prethodne godine. U strukturi realizovanog prometa, najveće učešće od 93,85% i iznosom od 13,3 mil. eura bilježi promet akcijama, slijede promet korporativnim obveznicama sa 3,57% i iznosom od 0,5 mil. eura, promet državnim obveznicama sa 1,85% i iznosom od 0,3 mil. eura i promet obveznicama Fonda za obeštećenje sa 0,68% i iznosom od 0,1 mil. eura. Neznatan iznos ukupnog prometa odnosio se na promet akcijama investicionih fondova. U istom periodu realizovani su državni zapisi u vrijednosti od 52,9 mil. eura, što je za 91,1 mil. eura ili 63,3% manje u odnosu na prethodnu godinu.

Kontinuirano se sprovodi nadzor bankarskog sistema koji je likvidan, solventan i sa nekvalitetnim kreditima na niskom nivou, uz konstantan opadajući trend kamatnih stopa. Likvidnost banaka je na zadovoljavajućem nivou. Likvidna aktiva banaka iznosi 947,6 mil.€ i čini 20,83% ukupne aktive na kraju juna 2020. godine što ukazuje da ima dovoljno prostora za dalji rast kreditne aktivnosti. Stabilnost bankarskog sektora podržana je adekvatnom kapitalizacijom tako da i agregatni (17,40%) i individualni koeficijenti solventnosti kod svih banaka u sistemu, u rasponu od 12,81% do 31,66%, značajno prevazilaze zakonski minimum od 10%.³ Koeficijent NPL-a iznosi 5,40%. Pozitivan finansijski rezultat na nivou sistema iznosi 16 mil.€, dok je u istom periodu prethodne godine iznosio 30,3 mil.€. Značajno smanjenje profita u odnosu na isti period prethodne godine (14,3 mil. eura) je najvećim dijelom posljedica rasta troškova obezvređenja. Agregatni povraćaj na prosječnu aktivnu (ROA) iznosi 1,15%, dok povraćaj na prosječni kapital (ROE) banaka iznosi 8,77%.⁴

---

² Dva društva za upravljanje penzioniranim fondovima su izgubila dozvolu za rad, a pokrenuti su i postupci za likvidaciju penzioniranih fondova kojima su ta društva upravljala.

³ Posljednji raspoloživi podaci o koeficijentu solventnosti banaka se odnose na prvi kvartal 2020.

⁴ Posljednji raspoloživi podaci o profitabilnosti banaka se odnose na prvi kvartal 2020. godine.

Uvažavajući preporuke EK iz maja 2019, kao i iz prethodnog perioda, Centralna banka je nastavila sa kontinuiranim preduzimanjem sveobuhvatnih aktivnosti na daljem rješavanju NPL-a. U tom pravcu, od 01.01.2020. godine u primjeni je **Odluka o izmjenama i dopunama odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama**, kojom se vrši usklađivanje sa Regulativom (EU) br. 680/2014 i Smjernicama EBA/GL/2018/06 o nekvalitetnim i restrukturiranim kreditima. Izmjenama odluke obezbjeđuje se uporedivost podataka o NPL-u sa podacima država članica EU. U Odluci o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i dalje je na snazi obaveza banaka za donošenje sveobuhvatnih strategija postupanja sa NPL-om za period od 3 godine, godišnjih operativnih ciljeva za smanjenje NPL-a, kao i kvartalnih izvještaja o realizaciji operativnih ciljeva.

U skladu sa preporukom MMF-a i EK, Centralna banka će u 2020.g. sprovesti **proces provjere kvaliteta aktive (AQR)** u svih 13 banaka, u skladu sa metodologijom baziranoj na "Asset Quality Review Phase 2 Manual" ECB-a iz juna 2018. U skladu sa indikativnim vremenskim planom za sprovođenje AQR-a, planirano je okončanje svih aktivnosti u martu 2021. godine, kada će Centralnoj banci biti dostavljeni konačni izvještaji za sve banke. Centralna banka je putem javnog tendera, koji je objavljen sredinom decembra prošle godine a zatvoren 07. februara t.g., izabrala društvo za reviziju Ernest & Yang za konsultanta koji će upravljati projektom AQR-a. Za ovaj projekat Centralna banka je opredijelila 790 hiljada eura.

Pitanje intenziviranog zaduživanja stanovništva po gotovinskim neobezbijedenim kreditima sa dužim rokovima otplate, predmet je kontinuiranog i sveobuhvatnog nadzora Centralne banke sa makro i mikro prudencijalnog aspekta. Od 01.01.2020. godine u primjeni je **Odluka o makroprudencijalnim mjerama koje se odnose na kredite koje banke odobravaju fizičkim licima**, a koja će se primjenjivati dvije godine. Odlukom se uvode makroprudencijalne mjere koje se odnose na gotovinske kredite koje banke odobravaju fizičkim licima i utvrđuje obaveza izračunavanja pokazatelja nivoa kreditne zaduženosti fizičkih lica, radi održavanja stabilnosti finansijskog sistema i održivosti kreditiranja fizičkih lica. Mjerama se ne ograničava rast gotovinskih kredita već samo segmenta ovih kredita ročnosti preko osam, odnosno šest godina, koji nije obezbijeđen kvalitetnim sredstvima obezbjeđenja propisanim odlukom.

U cilju snaženja resursa koji stoje na raspolaganju Fondu za zaštitu depozita, Savjet za finansijsku stabilnost je dao podršku obnovi kreditnog aranžmana sa EBRD-om (prethodni aranžman na 30 mil.€ istekao je 07.11.2019.). S tim u vezi, dogovoren je kreditni aranžman sa EBRD-om na iznos od 50 miliona eura, a zaključivanje ugovora predviđeno je za 24.07.2020. godine. Takođe, novim Zakonom o zaštiti depozita, koji je usvojen u decembru 2019. godine, propisano je uvođenje diferenciranog metoda obračuna premije za zaštitu depozita, sa primjenom od 01.01.2021. godine. Primjenom ove metodologije banke će plaćati premiju FZD-u u zavisnosti od stepena rizičnosti svake banke. Za sprovođenje Zakona o zaštiti depozita (Sl. list CG, br. 72/19) Fond za zaštitu depozita je usvojio sljedeće podzakonske akte:

- Pravilnik o podacima i informacijama koje kreditna institucija dostavlja Fondu za zaštitu depozita;
- Pravilnik o obavještavanju deponenata i potencijalnih deponenata o sistemu zaštite depozita;
- Odluka o bližim uslovima, načinu i postupku isplate garantovanih depozita;
- Odluka o načinu dokazivanja ispunjenosti uslova za utvrđivanje depozita koji predstavljaju privremeni visoki saldo.

Metodologija za obračun premije na bazi rizika će biti donešena do kraja III kvartala 2020.godine.

Aktivnosti na **izradi podzakonskih akata za sprovođenje Zakona o kreditnim institucijama i Zakona o sanaciji kreditnih institucija** odvijaju se planiranom dinamikom. Njihovo donošenje je planirano u III kvartalu t.g.

U 2021.g. planirana je izrada i usvajanje Zakona o dodatnom nadzoru finansijskih konglomerata kojim će se implementirati Direktiva 2002/87/EC o dodatnom nadzoru kreditnih institucija, društava za osiguranje i investicionih društava u finansijskom konglomeratu. Izrada i donošenje Pravilnika o adekvatnosti kapitala finansijskih konglomerata planirana je u 2022. godini.

Aktivnosti u vezi sa ublažavanjem posljedica COVID 19

Centralna banka je, kroz stalno zasjedanje Savjeta CBCG i intenzivnu komunikaciju sa bankama i međunarodnim finansijskim institucijama, inicirala i implementirala značajne aktivnosti i usvojila mjere usmjerene na smanjenje negativnih uticaja epidemije novog koronavirusa. Mjere Centralne banke dale su značajan doprinos ublažavanju posledica novog koronavirusa po stanovništvo i privredu. Ovim mjerama je, pored ostalog, obezbijeđena dodatna likvidnost u sistemu. Uvođenjem moratorijuma, tokom marta, aprila i maja, uvećana je likvidnost fizičkih i pravnih lica za cca. 150 miliona eura. Dodatno, smanjenjem stope obavezne rezerve koju su banke dužne da izdvoje kod Centralne banke za dva procenta poena povećana je likvidnost bankarskog sektora ili cca. 70 miliona eura, što je direktno uticalo na povećanje njihovog kreditnog potencijala. Od početka marta do polovine maja, banke su odobrile 6.423 novih kredita, u iznosu od 152,5 miliona eura. I pored dobre likvidnosti bankarskog sektora, Centralna banka je obezbijedila repo liniju od Banke za međunarodna poravnanja (BIS) iz Bazela u iznosu od 100 miliona eura. Ova sredstva bi bila korišćena za podršku likvidnosti banaka u slučaju nepredviđenih situacija.

Mjere Centralne banke bazirane su na dolje navedenim podzakonskim aktima, prezentiranim prema dinamici usvajanja.

Savjet CBCG usvojio je u martu tekuće godine ***Odluku o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog koronavirusa na finansijski sistem***. Odlukom se daje pravo korisnicima kredita odobrenih od strane banaka na moratorijum na otplatu kredita u trajanju do 90 dana, čime se omogućava da pravna i fizička lica u ovim izazovnim vremenima povećaju svoj raspoloživi dohodak. Ova mjera je u potpunosti usklađena sa Smjernicama o zakonodavnim i nezakonodavnim moratorijumima za otplatu kredita primijenjene u svjetlu krize COVID-19 Evropske agencije za bankarstvo. Crna Gora je jedna od rijetkih dvanaest zemalja u svijetu koja je usvojila ovu mjeru, a čiji se obračun kamate tokom trajanja moratorijuma sprovodi na identičan način kao u ostalim jurisdikcijama. Takođe, Odlukom je data povoljnost bankama da mogu restrukturirani kredit u postupku klasifikacije aktive i izdvajanja rezervacija za potencijalne kreditne gubitke tretirati kao novoodobreni kredit, pod uslovom da korisnik kredita može dokumentovano dokazati banci da je njegova finansijska pozicija pogoršana, ili će u bliskoj budućnosti biti pogoršana zbog negativnog uticaja novog koronavirusa na njegovo poslovanje, i banka procijeni da će nakon izvršenog restrukturiranja biti poboljšana kreditna sposobnost korisnika kredita. Ova mjera je u funkciji stabilnog i dugoročnog oporavka ekonomije. Odlukom se zabranjuje bankama isplata dividende akcionarima, osim isplate u obliku akcija banke. Ova mjera je uskladjena sa preporukom ECB o jačanju kapitalne pozicije, čuvanja i daljeg jačanja stabilnosti i sigurnosti bankarskog sistema u uslovima rizika uzrokovanih novonastalim situacijama koje je proizveo koronavirus. Odlukom se dozvoljava bankama da, kroz odobravanje kredita ili na drugi način, povećaju izloženost prema jednom licu, odnosno grupi povezanih lica preko propisanih limita izloženosti (25% sopstvenih sredstava banke), uz prethodno odobrenje Centralne banke. Odlukom se omogućava da banka, pod određenim uslovima, može vršiti restrukturiranje i klasifikaciju kredita na koje se primjenjuje Odluka o

makroprudencijalnim mjerama, a koje se odnose na kredite koje banke odobravaju fizičkim licima uključujući i mogućnost ugovaranja dodatnog roka otplate, koji je za najviše dvije godine duži od rokova iz te odluke i u slučaju kada kredit nije obezbijeđen kolateralom. Ova mjera omogućava bankama da svojim klijentima – fizičkim licima uskladi rokove i uslove otplate obaveza sa njihovim novim (umanjenim) novčanim tokovima.

Savjet CBCG donio je u maju tekuće godine ***Odluku o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog koronavirusa na finansijski sistem nakon ublažavanja mjera za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti*** kojom je utvrđeno da banke mogu odobriti novi moratorijum na otplatu kredita u trajanju do 90 dana korisnicima kredita na čije je finansijsko stanje negativno uticala ili će negativno uticati epidemija novog koronavirusa. Prema podacima koje su banke dostavile Centralnoj banci u moratorijumu II nalazi se 99,3 mil. eura kredita, odnosno 3,43% svih aktivnih kredita banaka na 30.06.2020.g. Na snazi ostaju privremene mjere zabrane isplate dividendi akcionarima, osim isplate u obliku akcija banke, kao i mogućnost odobravanja kredita prema jednom licu, odnosno grupi povezanih lica iznad limita izloženosti propisanog Zakonom o bankama uz prethodno odobrenje CBCG. Takođe, naknada koju su banke dužne da plaćaju za korišćenje propisanog iznosa obavezne rezerve koji ne vrate istog dana ostaje, do daljnjeg, snižena za 50%. Do danas nije bilo korišćenja ovih sredstava.

Savjet CBCG usvojio je u maju i ***Odluku o izmjenama Odluke o obaveznoj rezervi banaka kod Centralne banke Crne Gore*** u skladu sa kojom će banke ubuduće obaveznu rezervu obračunavati primjenom stope od 5,5%, umjesto dosadašnjih 7,5% (na dio osnovice koju čine depoziti po viđenju i depoziti ugovoreni sa ročnošću do jedne godine), odnosno stope od 4,5% umjesto dosadašnjih 6,5% (na dio osnovice koju čine depoziti ugovoreni sa ročnošću preko jedne godine). Odluka je donijeta u cilju pružanja dodatnog doprinosa bankarskog sektora ublažavanju posljedica novog koronavirusa, na način što će se, oslobađanjem dijela sredstava banaka koja su korišćena za održavanje obavezne rezerve, povećati raspoloživa likvidnost i kreditni potencijal banaka u Crnoj Gori.

FISKALNI OKVIR

Ekonomska kretanja u Crnoj Gori u prethodnom periodu karakterisali su izuzetno pozitivni trendovi koji su rezultirali visokim stopama ekonomskog rasta koje su omogućile rast zaposlenosti i zarada. Uporedo sa tim, uspješno sprovedene mjere fiskalne konsolidacije obezbijedile su smanjenje deficita javnih finansija i stvaranje uslova za postepeno opadanje javnog duga počevši već od 2020. godine.

Kao i na globalnom nivou, Crna Gora se u martu mjesecu suočila sa pandemijom virusa COVID-19, te su mjere usmjerene na zaštitu zdravlja stanovništva ograničile ekonomske tokove i posljedično tome dovele do pogoršanja glavnih makroekonomskih i fiskalnih parametara.

Sprovođenje mjera usmjerenih na zaštitu zdravlja stanovništva, kao i prekid međunarodnog putničkog saobraćaja, za posljedicu je imalo i pad naplate prihoda budžeta. S druge strane, potreba za dodatnim finansiranjem zdravstvenog sistema kao i sprovođenje paketa mjera za podršku privredi i građanima u cilju ograničavanja negativnih efekata pandemije zahtijevalo je potrebu preraspodjele unutar javne potrošnje kako bi se u uslovima značajnog pada prihoda obezbijedila likvidnost budžeta odnosno redovno servisiranje svih javnih funkcija države. U tom cilju, revidirani su planovi prihoda i rashoda kroz Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu za 2020. godinu koji je donešen u junu mjesecu.

Shodno Rebalansu budžeta, izvorni prihodi u 2020. godini planirani su u iznosu 1.705,0 mil. € ili 37,0% procijenjenog BDP-a (4607,3 mil. €) i u odnosu na prvobitni plan umanjani su za 349,4 mil. € ili 17%.

Izdaci budžeta u 2020. godini planirani su u iznosu od 2.040,9 mil. € ili 44,3% procijenjenog BDP-a što je za 63,4 mil. € ili 3,0% niže u odnosu na prvobitni plan i pored izdvajanja pomoći privredi kroz tri paketa mjera, prvenstveno usljed preraspodjele između kategorija na rashodnoj strani budžeta, ali i ušteda u dijelu potrošnje nemandatornog karaktera.

Shodno revidiranim nivoima prihoda i rashoda, planirani nivo deficita centralnog budžeta iznosi 335,9 mil. € odnosno 7,29% procijenjenog BDP-a i u odnosu na prvobitno planirani veći je za 285,9 mil. €.

Kako bi se ograničili negativni efekti pandemije korona virusa na privredu i građane, Vlada Crne Gore je u dosadašnjem periodu donijela tri paketa socio-ekonomskih mjera. Prvi paket mjera donešen 19. marta, ukupne vrijednosti 280,6 mil. €, bio je interventnog karaktera, usmjeren na pružanje pomoći najugroženijim kategorijama stanovništva i stvaranje uslova za likvidnost privrede i Budžeta, a dominantno su ga karakterisale sljedeće mjere:

- isplata jednokratne pomoći najugroženijim kategorijama korisnika socijalnih davanja i penzionerima;
- mogućnost odlaganja kreditnih obaveza prema Investiciono-razvojnog fondu, kao i mogućnost odlaganja obaveza po osnovu poreza na dohodak fizičkih lica i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, kao i obaveza po osnovu Zakona o reprogramu poreskih potraživanja;
- hitna kreditna podrška Investiciono-razvojnog fonda za one grane privrede koje su najteže pogođene usljed zabrane rada;

- odlaganje svih nemandatornih rashoda od strane potrošačkih jedinica i privrednih društava u većinskom vlasništvu države kako bi se obezbijedila likvidnost Budžeta u periodu značajnog pada ekonomske aktivnosti i posljedično tome prihoda budžeta;
- održavanje kontinuiteta u izvođenju kapitalnih projekata kroz obezbijeđeno avansno plaćanje izvođačima radova i izvršiocima usluga angažovanim na ovim projektima.

Drugi paket mjera usvojen 24. aprila, ukupne vrijednosti 39,2 mil. € zaključno sa junom mjesecom, bio je usmjeren na stvaranje uslova za očuvanje radnih mjesta i brži oporavak ekonomije. U tom cilju mjere su dominantno kreirane u formi direktnog subvencionisanja zarada zaposlenih, pri čemu je visinu subvencija opredjeljivalo da je privrednim subjektima kao korisnicima subvencija obavljanje djelatnosti bilo: zabranjeno odnosno ograničeno, pri čemu su posebno targetirani turizam i poljoprivreda kao strateške grane ekonomije Crne Gore. Takođe, u cilju obezbjeđivanja likvidnosti privrede, u kontinuitetu je pružana finansijska podrška kroz povoljne kreditne linije Investicionog razvojnog fonda, kao i definisan ažurniji povraćaj PDV-a i produžavanje limita carinske garancije za odloženo plaćanje carinskog duga. Kao i u okviru prvog paketa mjera, isplaćena je jednokratna pomoć ugroženim kategorijama stanovništva koja se zbog negativnih posljedica epidemije nalazi u stanju socijalne potrebe, a koja nije bila obuhvaćena prvim setom mjera.

Treći paket mjera usvojen 23. jula sadrži kratkoročne i dugoročne mjere umjerene na oporavak privrede Crne Gore kroz diversifikaciju privrede i povećanje domaće proizvodnje. Svrha kratkoročnih mjera je prvenstveno nastavak pružanja podrške privredi kroz subvencionisanje zarada i to onim granama privrede koje su najviše pogođene, kao i obezbjeđivanje povoljnih kreditnih linija u saradnji sa komercijalnim bankama. Kada su u pitanju dugoročne mjere, one su namijenjene stvaranju uslova za unaprjeđenje konkurentnosti privrede i to prvenstveno: turizma, poljoprivrede, energetike, saobraćaja i informacionih tehnologija kao strateških ekonomskih grana. Treći paket se odnosi na četvorogodišnji period pri čemu je ukupna vrijednost mjera procijenjena na preko 1,2 mlrd. €.

Epidemiološka situacija i mjere donesene u zemlji ali i na globalnom nivou, dominantno opredjeljuju ekonomsku aktivnost, posebno imajući u vidu učešće prihoda od turizma u BDP-u Crne Gore pa samim tim i u generisanju ukupnih budžetskih prihoda, posebno u ljetnjim mjesecima.

Prihodi budžeta u periodu januar - avgust 2020. godine iznosili su 1.023,3 mil. € ili 22,2% procijenjenog BDP-a (4.607,3 mil. €), što je za 148,9 mil. € ili 12,7% manje u odnosu na isti period prethodne godine odnosno 22,1 mil. € ili 2,1% manje u odnosu na planirane Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu.

Niža naplata prihoda u odnosu na planirane, prevashodno je rezultat manje naplate poreza na potrošnju, od čega je porez na dodatu vrijednost ostvaren ispod plana za 42,3 mil. € ili 10,9%, dok je naplata akciza ispod planirane za 9,5 mil.€ ili 6,7%. Niža naplata prihoda, dominantno je uslovljena padom turističkog prometa izazvanog pandemijom korona virusa COVID – 19 odnosno ostvarenih prihoda koji se generišu po osnovu dolazaka stranih turista kao i epidemioloških mjera kojima je ograničena ekonomska aktivnost u zemlji.

Porezi i doprinosi na zarade zabilježili su kumulativan rast u odnosu na plan u iznosu od 28,1 mil. € ili 7,8%, prvenstveno usljed subvencionisanja zarada u privredi okviru drugog i trećeg paketa Vladinih mjera ali i naplate dijela poreskog duga od strane kompanije „Montenegroairlines“ AD u iznosu od 10,0 mil. €.

Pored navedenog, u posmatranom periodu zabilježena je i veća naplata prihoda po osnovu poreza na dobit u odnosu na planiranu kao posljedica snažnog rasta ekonomske aktivnosti iz prethodne godine.

Izdaci budžeta u periodu januar - avgust 2020. godine iznosili su 1.335,3 mil. € ili 29,0% BDP-a i u odnosu prethodnu godinu, izdaci budžeta su veći za 108,3 mil. € ili 8,8% i to kao rezultat sprovođenja paketa socio-ekonomskih mjera usmjerenih na suzbijanje negativnih efekata pandemije i pomoć građanima i privredi kao i finansiranja uvećanih troškova zdravstvenog sistema uzrokovanih pandemijom korona virusa. U odnosu na planirane izdaci budžeta u posmatranom periodu veći su za 23,8 mil. € odnosno 1,8%, prvenstveno kao rezultat povećanog izdavajanja iz tekuće budžetske rezerve shodno zakonskom rješenju za finansijsku konsolidaciju nacionalnog avioprevoznika “Montenegroairlines”, koja je prvobitno planirana u oktobru mjesecu.

U strukturi ukupnih izdataka budžeta, tekući izdaci ostvareni su na nivou od 549,5 mil. € i manji su od planiranih za 4,7 mil. € ili 0,9%. Pored navedenog, kapitalni izdaci su realizovani u iznosu od 129,8 mil. €, što je za 4,8 mil. € ili 3,8% više od planiranih i to kao rezultat nastavka izvođenja radova na započetim kapitalnim projektima.

Kretanje prihoda i rashoda budžeta odrazilo se i na kretanje deficita budžeta koji je u periodu januar - avgust 2020. godine iznosio 312,0 mil. € ili 6,8% BDP-a, što je za 45,9 mil. € ili 17,3% više u odnosu na planirani.

STRUKTURNE REFORME

Program ekonomskih reformi za Crnu Goru za period 2020-2022. godina sadrži agendu od 18 prioriternih mjera. U nastavku teksta je dat prikaz realizacije aktivnosti u okviru navedenih mjera, za prvih šest mjeseci 2020. godine.

Redni broj	Prioritetna reformska mjera	Implementaciono ministarstvo	Faza implementacije ⁵
1	Unapređenje vlasničke i upravljačke strukture elektroenergetskih kompanija koje su u dominantnom državnom vlasništvu	Ministarstvo ekonomije	3
2	Unapređenje međugradskog linijskog prevoza putnika u drumskom saobraćaju	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	2
3	Podrška tehnološkoj modernizaciji sektora prerađivačke industrije	Ministarstvo ekonomije	3
4	Podrška investicijama u sektoru proizvodnje hrane u cilju jačanja konkurentnosti	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	3
5	Diverzifikacija turističkog proizvoda	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	4
6	Primjena novog regulatornog okvira politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva	Ministarstvo finansija	4
7	Uvođenje elektronskog sistema javnih nabavki	Ministarstvo finansija	3
8	Unapređenje i implementacija mjera za suzbijanje sive ekonomije	Ministarstvo finansija	1
9	Suzbijanje sive ekonomije kroz reformu poreske administracije	Ministarstvo finansija	3
10	Unapređenje podrške sektoru mikro, malih i srednjih preduzeća	Ministarstvo ekonomije	3
11	Unapređenje zakonodavnog-regulatornog okvira i dalji razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu	Ministarstvo ekonomije	3
12	Unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za inovacije	Ministarstvo nauke	4
13	Unapređenje sistema podrške inovacijama i jačanju ljudskih resursa	Ministarstvo nauke	4
14	Implementacija mjera za olakšanje trgovine u skladu sa STO Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnim protokolom 5	Ministarstvo finansija/ Ministarstvo ekonomije	4
15	Uspostavljanje sistema kontinuiranog praćenja kvaliteta praktičnog obrazovanja kod poslodavaca	Ministarstvo prosvjete	5
16	Povećanje učešća na tržištu rada, posebno osjetljivih grupa nezaposlenih lica	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	3
17	Donošenje Nacionalne strategije zapošljavanja za period 2021-2024	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	3
18	Razvoj usluge dnevnog boravka za starije	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	5

⁵ 0 - nema implementacije; 1 - implementacija je u pripremi; 2 - početni koraci su preduzeti; 3 - implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima; 4 - implementacija je uspješna; 5 - potpuna implementacija

Prioritetna reformska mjera br 1: Unapređenje vlasničke i upravljačke strukture elektroenergetskih kompanija koje su u dominantnom državnom vlasništvu

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	Finalizacija analize vlasničke i upravljačke strukture elektroenergetskih kompanija koje su u dominantnom državnom vlasništvu i odabir optimalnih vlasničkih i upravljačkih modela; početak implementacije odabranih modela kod predmetnih kompanija;
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vođeni su pregovori o zaključivanju ugovora o strateškom partnerstvu između Berze električne energije DOO Podgorica – BELEN i norveške kompanije Nord Pool. - U toku je priprema projektnog zadatka za izradu analize vlasničke i upravljačke strukture EPCG. - Realizacija planiranih aktivnosti je otežana zbog krize COVID 19. - Reforma će se nastaviti i u 2021. godini.

Prioritetna reformska mjera 2 Unapređenje međugradskog linijskog prevoza putnika u drumskom saobraćaju

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	Nastavak izrade Studije unapređenja međugradskog linijskog prevoza putnika u drumskom saobraćaju
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Početni koraci su preduzeti
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	Prvi korak na unapređenju međugradskog prevoza je izrada Studije unapređenja međugradskog linijskog prevoza putnika u drumskom saobraćaju. Izrada Studije je počela septembra 2019. godine i rok za realizaciju iste je dvanaest mjeseci. Tokom dosadašnjeg rada na izradi gore navedene Studije napravljen je presjek trenutnog stanja u drumskom međugradskom saobraćaju u Crnoj Gori, kroz analizu sektora i izgrađenih kapaciteta u drumskom putničkom prevozu, i proučavanje regulatornog okvira kada je riječ o pristupu tržištu za prevoz putnika. Za septembar mjesec 2020. godine je planiran završetak izrade Studije, kao i dalje tokom 2021. godine nastavak jačanja administrativnih kapaciteta u Ministarstvu saobraćaja i pomorstva – Direktoratu za drumski saobraćaj (održavanje treninga i stručna edukacija). Za sada nisu prepoznati razlozi koji bi uslovlili kašnjenje u realizaciji.

Prioritetna reformska mjera 3: Podrška tehnološkoj modernizaciji sektora prerađivačke industrije

<p>Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu</p>	<p>I komponenta- U cilju osavremenjavanja proizvodnih procesa, efikasne upotrebe raspoloživih resursa, razvoja novih proizvoda i usluga putem nabavke nove ili polovne proizvodne opreme, dalja realizacija Programske linije za modernizaciju - Ministarstvo ekonomije/IRFCG;</p> <p>II komponenta- Sprovođenje pilot projekta finansijske podrške za realizaciju mjera energetske efikasnosti u sektoru prerađivačke industrije - Ministarstvo ekonomije</p>
<p>Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:</p>	<p>I komponenta - Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima - Na sjednici Vlade CG 30.jula usvojen je Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2020.g. u okviru kojeg se realizuje Programska linija za modernizaciju.</p> <p>II komponenta - Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima</p>
<p>➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini <p>➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak i drugi set socio-</p>	<p>I komponenta: Nakon uspješne implementacije Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2019. godinu, u okviru kojeg se realizuje Programska linija za modernizaciju prerađivačke industrije, Ministarstvo ekonomije je pripremio izmjene i dopune Programa, čiji tekst je usaglašen u februaru 2020. Međutim, kompleksnost COVID 19 globalne pandemije zahtijevala je donošenje hitnih mjera u cilju održavanja likvidnosti privrede uz primjenu socijalnih mjera i očuvanja postojećih radnih mjesta (prvi ekonomskih mjera Vlade Crne Gore). Nakon toga, slijedi primjena razvojnih mjera u cilju prevazilaženja ekonomskih izazova izazvanih COVID-19 čiji je Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2020. godinu odnosno Programska linija za modernizaciju prerađivačke industrije važan segment. Ova Programska linija dodatno je unaprijeđena i prilagođena aktuelnom trenutku, i sa njenom implementacijom počelo se raspisivanjem Javnog poziva 1.avgusta, po usvajanju od strane Vlade CG III paketa pomoći privredi, u okviru kojeg se realizuje i Program za unapređenje konkurentnosti privrede.</p> <p>II komponenta: U posmatranom periodu, kontinuirano su realizovane aktivnosti u okviru IPA 2014 projekta „Unapređenje poslovnog okruženja i konkurentnosti privatnog sektora u Crnoj Gori“ (BESME), u dijelu unapređenja energetske efikasnosti u sektoru prerađivačke industrije. Realizovane su pripremne aktivnosti na utvrđivanju potencijala za unapređenje EE u sektoru prerađivačke industrije, koje su obuhvatile mapiranje kompanija iz sektora prerađivačke industrije, posjete kompanijama, prikupljanje podataka i pripremu analize potencijala za realizaciju mjera EE u odabranim kompanijama, izvršena je obrada podataka i pripremljen predlog aktivnosti za implementaciju na nivou pojedinačnih kompanija. Dodatno, pripremljen je Izvještaj kojim je obuhvaćeno 12 kompanija iz sektora prerađivačke industrije, a koji je poslužio kao osnova za pripremu Informacije o aktivnostima na realizaciji mjera za unapređenje EE u sektoru prerađivačke industrije, koja je u skladu sa Programom rada Vlade usvojena na sjednici Vlade Crne Gore 2. jula 2020. godine.</p>

	Naredni koraci podrazumijevaju da se na osnovu preporuka koje su rezultat sprovedene analize u okviru projekta, pored postojećih programa podrške privatnom sektoru, razmotri mogućnost definisanja modela za uspostavljanje finansijskog mehanizma za realizaciju mjera EE u sektoru prerađivačke industrije. Naredni koraci podrazumijevaju da se na osnovu preporuka koje su rezultat sprovedene analize u okviru projekta, pored postojećih programa podrške privatnom sektoru, razmotri mogućnost definisanja modela za uspostavljanje finansijskog mehanizma za realizaciju mjera EE u sektoru prerađivačke industrije.
--	---

Prioritetna reformska mjera 4: Podrška investicijama u sektoru proizvodnje hrane u cilju jačanja konkurentnosti

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	Raspisivanje Drugoj javnog poziva za Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava. Akreditacija mjere i raspisivanje prvog javnog poziva za Diverzifikaciju ekonomskih aktivnosti na poljoprivrednim gazdinstvima. Nasatavak realizacije prethodno raspisanih javnih poziva u okviru IPARD II programa
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<p>Realizacija prethodno raspisanih javnih poziva po IPARD II programu se i dalje odvija, ali u nešto sporijem tempu budući da je epidemija COVID-19 onemogućila nesmetano prikupljanje dokumentacije i terenske kontrole.</p> <p>Sprovedena je opsežna info-kampanja za Drugi javni poziv za Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava. Krajnji rok za dostavljanje zahtjeva za podršku je usled pandemije produžen za 90 dana, kako bi se potencijalnim korisnicima ostavilo dovoljno vremena da pripreme neophodnu dokumentaciju u novonastalim uslovima.</p> <p>U prvoj polovini godine je pripremljena izmjena IPARD II programa, kao i pripreme za mjeru Diverzifikacija ekonomskih aktivnosti na poljoprivrednim gazdinstvima, čime će se stvoriti uslovi za raspisivanje i ovog javnog poziva u drugoj polovini godine, a ssa čime će početi sa realizacijom Komponenta II ove prioritetne mjere. Takođe za drugu polovinu 2020. godine planira se i raspisivanje trećeg javnog poziva za mjeru Investicije u fizički kapital vezano za preradu poljoprivrednih i ribljih proizvoda.</p>

Prioritetna reformska mjera 5: Diverzifikacija turističkog proizvoda

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	Planinarenje i biciklizam“ Održavanje signalizacije i prateće infrastrukture, održavanje sigurnosne opreme i zamjena signalizacije
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je uspješna
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zbog novonastale situacije izazvane pandemijom bolesti COVID-19, aktivnosti su prolongirane za naredni period - Aktivnosti se realizuju u kontinuitetu tokom godine - Reforma će se nastaviti u 2021 . godini

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	„Program podsticajnih mjera u oblasti turizma“ Aktivnosti usmjerene na diverzifikaciju i obogaćivanja turističkog proizvoda prvenstveno na sjeveru Crne Gore, unaprjeđenje turističkih usluga, kao i povezivanje ponude sjevernog i primorskog regiona.
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je uspješna
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<ul style="list-style-type: none"> - Djelimično realizovane aktivnosti (realizacija Programa se odvija u kontinuitetu od polovine tekuće do polovine naredne godine) a zbog novonastale situacije usled pandemije bolesti COVID-19 dio aktivnosti prolongiran za naredni period; - Aktivnosti se odvijaju u kontinuitetu tokom cijele godine; - Djelimična kašnjenja usled novonastalih okolnosti uzrokovanih pojavom coronavirusa; - Reforma će se nastaviti u 2021 . godini

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	„Sva čuda Crne Gore“ Otkup priča, anegdota, istorijskih događaja, činjenica i fotografija iz Crne Gore, iz svih gradova, sela, mjesta, za koje postoji pisani trag kao dokaz, a koje mogu biti značajne za turističku valorizaciju, pogotovo lokaliteta poput Prokletija, Komova, Bjelasice, kanjona Mrtvice, doline Lima i Bojane, Pive i Pivskog jezera, Veruše, Njeguša, Šaskog i drugih jezera, Ali Pašinih izvora, Turjaka i drugih lokaliteta, kako vezanih za prirodu i prirodne
---	--

	ljepote ali tako i za kulturu, religiju, kulturno istorijsko nasljeđe itd, koji nijesu dovoljno valorizovani a imaju veliki potencijal.
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Nema implementacije
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<ul style="list-style-type: none"> - Realizacija će se odvijati u kontinuitet tokom godine - Reforma će se nastaviti u 2021. godini - Aktivnosti nisu započete zbog situacije izazvane pandemijom bolesti COVID-19

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	„Razvoj panoramskih puteva“ izrada promotivne mape za sve panoramske rute i raspisivanje tendera za uređenje lokacija na “Durmitorskom prstenu”, povezivanje svih ruta u okviru Projekta
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je uspješna
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivnosti su djelimično realizovane zbog novonastale situacije usled pandemije - Aktivnosti se odvijaju u kontinuitetu tokom cijele godine - Reforma će se nastaviti u 2021 . godini

Prioritetna reformska mjera 6: Primjena novog regulatornog okvira politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	Zakon o javno-privatnom partnerstvu osnova je za dalje investicione aktivnosti, infrastrukturna ulaganja kao i poboljšanje ambijenta za investicije u oblastima od značaja za obavljanje poslova od javnog interesa. Zakonom o javno – privatnom partnerstvu je predviđeno osnivanje Agencije za investicije Crne Gore kao centralnog tijela za investicije. Zakon donosi novi model javnih ugovora koji će kombinovati autoritet javnih institucija, kao i znanje i vještine privatnog sektora, u cilju unaprjeđenja kvaliteta javnih radova, izgradnje i rekonstrukcije javne infrastrukture i u konačnom povećavanju kvaliteta javnih usluga.
---	--

	<p>Zakon o javnim nabavkama donosi usaglašavanje sa direktivama Evropske unije (4 direktive i 2 regulative iz ove oblasti), obuhvat svih sugestija dostavljenih uprocesu usaglašavanja od strane Evropske komisije, unaprjeđenje pregovaračke pozicije u okviru poglavlja 5 - javne nabavke i jedno od mjerila za zatvaranje istog. Postizanje većeg stepena efikasnosti u sprovođenju postupaka nabavke, jačanje transparentnosti, kao i monitoringa i nadzora u sistemu javnih nabavki.</p>
<p>Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:</p>	<p>Implementacija je uspješna</p>
<p>➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini <p>➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zakon o javnim nabavkama i Zakon o javno privatnom partnerstvu počeli su sa primjenom 07. 07. 2020. godine. - Pripremljena je i usvojena podzakonska regulativa za primjenu Zakona o javnim nabavkama i Zakona o javno privatnom partnerstvu, objavljena je u Službenom listu Crne Gore i na sajtu Ministarstva. - Usvojeni Pravilnici za javno-privatno partnerstvo su: - Pravilnik o obrascu analize opravdanosti javno-privatnog partnerstva "Službeni list Crne Gore", br. 059/20 od 20 juna 2020. godine"; - Pravilnik o obrascu izvještaja o realizaciji ugovora o javno-privatnom partnerstvu "Službeni list Crne Gore", br. 059/20 od 20 juna 2020. godine"; - Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra predloga projekata javno-privatnog partnerstva "Službeni list Crne Gore", br. 059/20 od 20 juna 2020. godine"; - Pravilnik o sadržaju registra ugovora o javno-privatnom partnerstvu "Službeni list Crne Gore", br. 059/20 od 20 juna 2020. godine"; - Pravilnik o metodologiji za procjenu dobijene vrijednosti u odnosu na uložena sredstva "Službeni list Crne Gore", br. 059/20 od 20 juna 2020. godine"; - Pravilnik o sadržaju izjave o nepostojanju sukoba interesa članova tenderske komisije "Službeni list Crne Gore", br. 058/20 od 19 juna 2020. godine"; - Usvojeni Pravilnici za Zakon o javnim nabavkama su sljedeći: - Uredba o načinu sprovođenja nabavki za diplomatska i konzularna predstavništva Crne Gore u inostranstvu "Službeni list Crne Gore", br. 090/20 od 01. septembra 2020. godine"; - Uredba o listi vojne opreme i proizvoda, postupku i načinu sprovođenja javnih nabavki u oblasti odbrane i bezbjednosti "Službeni list Crne Gore", br. 076/20 od 28. jula 2020. godine"; - Pravilniko metodologiji načina vrednovanja ponuda u postupku javnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 074/20 od 23. jula 2020. godine"; - Pravilnik o sadržaju ponude u postupku javne nabavke "Službeni list Crne Gore", br. 071/20 od 16. jula 2020. godine"; - Pravilnik o obrascu izjave privrednog subjekta "Službeni list Crne Gore", br. 071/20 od 16. jula 2020. godine"; - Uredba o načinu planiranja i sprovođenja centralizovanih javnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 069/20 od 11. jula 2020. godine";

- Pravilnik o obrascima za sprovođenje postupaka javnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 066/20 od 06. jula 2020. godine";
- Pravilnik o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 061/20 od 24.06.2020, 065/20 od 03.07.2020;
- Pravilnik o obrascima evidencija u postupcima javnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 061/20 od 24. juna 2020. godine";
- Pravilnik o obrascima izvještaja u postupcima javnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 060/20 od 21. juna 2020. godine";
- Pravilnik o spisku radova i poslova koji mogu biti predmet javne nabavke "Službeni list Crne Gore", br. 057/20 od 18. juna 2020. godine";
- Pravilnik o metodologiji za procjenu vrijednosti predmeta javne nabavke "Službeni list Crne Gore", br. 057/20 od 18. juna 2020. godine";
- Pravilnik o bližim kriterijumima za obrazovanje komisije za sprovođenje postupka javne nabavke "Službeni list Crne Gore", br. 055/20 od 12. juna 2020. godine;
- Pravilnik o načinu utvrđivanja ispravke računске greške u ponudi u postupku javne nabavke "Službeni list Crne Gore", br. 055/20 od 12. juna 2020. godine";
- Pravilnik o obrascu evidencije registrovanih ponuđača u elektronski sistem javnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 055/20 od 12. juna 2020. godine";
- Pravilnik o obrascu plana javnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 055/20 od 12. juna 2020. godine";
- Pravilnik o programu i načinu polaganja stručnog ispita za rad na poslovima javnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 055/20 od 12. juna 2020. godine;
- Pravilnik o spisku društvenih i drugih posebnih usluga koje mogu biti predmet javne nabavke "Službeni list Crne Gore", br. 056/20 od 15. juna 2020. godine";
- Pravilnik o evidenciji i metodologiji analize rizika u vršenju kontrole u postupcima javnih nabavki "Službeni list Crne Gore", br. 055/20 od 12. juna 2020. godine.
- Osnovana je Agencija za investicije Crne Gore.
- U toku je priprema Strategije o javnim nabavkama i javno privatnom partnerstvu, čije usvajanje očekujemo u IV kvartalu 2020. godine.
- Početkom 2020. godine Ministarstvo finansija donijelo je Kalendar obuka i objavilo ga na sajtu.
- Obuke se usljed epidemiološke situacije i poštovanja mjera NKT-a održavaju on-line. Do sada je održano 6 obuka, gdje je prisustvivalo 355 službenika za javne nabavke, obuke se održavaju kontinuirano i održavaju se jednom mjesečno.
- Ekspertska podrška odvija se preko on- line obuka i vebinara, sa ekspertima iz inostranstva.
- Promocija nove regulative je u toku.
-
- Reforma regulatornog okvira javnih nabavki i javno privatnog partnerstva nastavit će se realizovati i tokom 2021.godine.
-

	-
--	---

Prioritetna reformska mjera 7: Uvođenje elektronskog sistema javnih nabavki

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	U cilju uspostavljanja efikasnog, transparentnog i konkurentnog sistema javnih nabavki u Crnoj Gori neophodno je uvođenje savremenog sistema elektronskih javnih nabavki. S tim u vezi, razviće se potrebna infrastruktura, sprovesti obuka za korisnike sistema i administratore i sprovesti aktivnosti na podizanju svijesti o politici elektronskih javnih nabavki. U decembru 2018.godine potpisan je ugovor sa izvođačem projekta i tokom 2019. godine završena početna faza u trajanju od 6 mjeseci i započeta faza razvoja sistema. Implementacija sistema bice realizovana 2021. godine.
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<p>Obuka zaposlenih u Ministarstvu finansija je završena. Otklanjaju se nedostaci sistema i sistem se nadograđuje. Izrada plana obuka i materijala potrebnih za obuku krajnih korisnika sistema (naručilaca i ponuđača) je u toku. Ekspertska podrška u implementaciji novog sistema se realizuje kroz svakodnevnu komunikaciju sa ekspertima koji su radili na izgradnji sistema.</p> <p>U toku je obuka 6 naručilaca i ponuđača koji će testirati sistem, obuka se zbog epidemiološke situacije održava on –line. Pilot faza projekta nije realizovana zbog cjelokupne situacije i otežanog rada usljed krize izazvane Covid-om.</p> <p>Uspostavljanje sistema se očekuje u januaru 2021. godine.</p> <p>Reforma elektronskog sistema njegova potpuna primjena i uspostavljanje se očekuje u 2021. godini.</p>

Prioritetna reformska mjera 8: Unapređenje i implementacija mjera za suzbijanje sive ekonomije

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	Analiza stanja u oblasti neformalne ekonomije kako bi se utvrdio karakter mjera iz Akcionog plana sa kojima je poželjno nastaviti u budućnosti. Utvrđivanje zastupljenosti stimulativnih, preventivnih i restriktivnih mjera. Uspostavljanje relevantne (adekvatne) baze indikatora za praćenje realizacije navedenih aktivnosti.
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je u pripremi
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji 	<p>Usljed pojave novog COVID-19 virusa, aktivnosti u cilju realizacije aktivnosti u prvoj polovini 2020. godini su u pripremi. U svrhu borbe protiv ublažavanja negativnih efekata epidemije na ekonomsku aktivnost u zemlji i pogoršanja</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini <p>➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge.</p>	<p>materijalnog statusa najugroženijih grupa stanovništva Crne Gore, Vlada je utvrdila niz mjera, kao podrška privredi i građanima. To uključuje povećanje zaliha i kapaciteta u zdravstvenom sektoru, omogućavanje firmama pristup subvencionisanim kreditima putem IRF-a, odlaganje plaćanja poreza i otplate kredita za 90 dana, dvomjesečno subvencionisanje plata u iznosu do 100 procenata za firme u pogođenim sektorima, šestomjesečno subvencioniranje plate novo-prijavljenim zaposlenima, oslobađanje od poreza i doprinosa na minimalnu platu za firme u najviše pogođenim (zatvorenim) sektorima, podrška za poljoprivredu, i jednokratna pomoć za penzionere, nezaposlene i ugrožene. Navedene mjere su u skladu sa odgovorima politike u EU, imajući u vidu da je namjera da se smanje otpuštanja radnika i stečajevi firmi, tako da se minimizuju ekonomski i socijalni uticaji i omogući brz oporavak. U tom cilju, inspekcijiski organi su u prvoj polovini 2020. godine, bili usmjereni na kontroli poštovanja mjera, usljed COVID-19, koje je propisalo Nacionalno koordinaciono tijelo za zarazne bolesti.</p> <p>Takođe, važno je napomenuti da je usvojena Informacija o nastavku realizacije Programa „Stop sivoj ekonomiji“ u 2020. godini. Učesnici Programa će biti 210 nezaposlenih lica iz evidencije Zavoda za zapošljavanja, koja će programske aktivnosti sprovoditi u 2020. godini u trajanju od sedam mjeseci. Programske aktivnosti usmjerene su na osposobljavnje i zapošljavanje mladih na poslovima pružanja tehničke podrške i pomoći službenim licima Poreske uprave, Uprave za inspekcijske poslove, Uprave policije, Uprave carina i organizacionih jedinica koje se bave inspekcijiskim nadzorom u okviru Ministarstva saobraćaja i pomorstva, na aktivnostima suzbijanja sive ekonomije. Uključivanjem mladih u tržište rada kroz jačanje mjera aktivne politike zapošljavanja ostvaruje se i jačanje institucionalnih kapaciteta i ljudskih resursa u organima državne uprave nadležnim za inspekcijiski nadzor.</p>
--	---

Prioritetna reformska mjera 9: Suzbijanje sive ekonomije kroz reformu poreske administracije

<p>Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu</p>	<p>1. Usvajanje podzakonskih akata za implementaciju Zakona o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga. 2. Nabavka sistema za uvođenje elektronske fiskalizacije.</p> <p>3. Aktivnosti na edukaciji službenika Poreske uprave. 4. Priprema funkcionalnih zahtjeva za uvođenje novog integrisanog IT sistema za upravljanje prihodima (IRMS), kao i pokretanje procedure i izbor isporučioaca novog sistema (softvera).</p> <p>5. Aktivnosti na poslovima čišćenja podataka koji će biti migrirani u novi sistem.</p> <p>6. Nabavka dijela hardvera neophodnog za početak IRMS-a.</p>
<p>Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:</p>	<p>Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima</p>

<p>➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini <p>➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge.</p>	<p>1. Usvojena i u Službenom listu CG, broj 54/2020 od 8. juna 2020. godine, objavljena 3 Pravilnika⁶ za implementaciju Zakona o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga.</p> <p>2. Završen tender (u ponovnom postupku). Izabran konzorcijum OSA-NEOS. Potpisan ugovor o realizaciji. (03.07.2020) Imenovan Tim za implementaciju ugovora kao i Radna grupa za realizaciju aktivnosti. Započete aktivnosti i održana dva sastanka s odabranim partnerom za sprovođenje projekta. Takođe treći sastanak, održan je 24. jula 2020. na kojem je usvojen plan projekta i projektna povelja.</p> <p>Ugovor za e-fiskalizaciju je postao efektivan 10.06.2020. Završetak projekta je predviđen za 07.07.2021.</p> <p>3. Aktivnosti na edukaciji ograničene u odnosu na plan zbog novonastale situacije, zbog čega su se edukacije odvijale putem linka - webinar.</p> <p>4. Sačinjena draft verzija dokumenta – opis funkcionalnih zahtjeva u budućem sistemu. Dostavljen KPMG na kontrolu kvaliteta. Nakon dostavljanja sugestija i održanih sastanaka sa radnim grupama, (on-line) sačinice se verzija dokumenta koja ide na usaglašavanje. Rok u odnosu na planirani biće pomjeren.</p> <p>Oktobar 2020 je planiran za pokretanje procedure za izbor kompanije za IRMS. Rok će biti pomjeren.</p> <p>5. Na osnovu planiranih aktivnosti po projektu čišćenja podataka, u prethodnoj fazi projekta, definisana je strategija čišćenja podataka, zatim detaljne procedure za čišćenje podataka i podjeljeni zadaci nosiocima zadataka koji su odgovorni za realizaciju pojedinih aktivnosti koje se preduzimaju u timu za čišćenje podataka. U ovoj fazi projekta uloga konsultanta koji prati realizaciju projektnih aktivnosti definisana je kao kontrola realizacije projektnih zadataka po detaljnom planu i procedurama koje su prethodno definisane.</p> <p>Sačinjen je prvi Izvještaj o kontroli čišćenja podataka za period 01.04-30.06.2020.</p>
--	---

Prioritetna reformaska mjera 10: Unapređenje podrške sektoru mikro, malih i srednjih preduzeća

<p>Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Implementacija kreditnih garancija za preduzetnike i MMSP u okviru COSME garantnog fonda - Odobravanje garancija u visini od 50% za određene kategorije početnika (visokoškolski, mladi, žene u biznisu, poljoprivredni proizvođači, zanatlije, itd) i MMSP kojima nedostaje ili nemaju dovoljan kolateral za pristup kreditima za osnivanje i razvoj poslovanja; • Implementacija Programa za unapređenje konkurentnosti privrede – 17 programskih linija finansijske i nefinansijske podrške;
<p>Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:</p>	<p>Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima</p>

⁶ Pravilnik o sadržaju prijave oznake operatera fiskalnog servisa, načinu generisanja identifikacionog koda obveznika fiskalizacije i načinu dostavljanja podataka i generisanja oznake o poslovnim prostorima obveznika fiskalizacije;

Pravilnik o sadržaju i načinu ovjere knjige računa, načinu dostavljanja računa bez jedinstvenog identifikacionog koda računa i načinu provjere računa za koji je izvršen postupak fiskalizacije;

Pravilnik o obliku i strukturi poruka i sigurnosnim mehanizmima za razmjenu poruka fiskalnog računa i načinu dostavljanja računa koji su izdati u slučaju prekida stalne internet veze

<p>➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini <p>➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge.</p>	<p>U martu 2019, IRFCG je potpisao Ugovor sa Evropskim investicionim fondom o pristupanju COSME Garantnom fondu. Ugovorom je pokriven obim portfelja do 75 miliona eura u periodu od 3 godine. U novembru 2019. IRFCG je počeo sa primjenom ovog aranžmana kroz program garantnih šema na bazi 2 namjenske kreditne linije: EU COSME program podrške investicijama – za kredite namijenjene isključivo za ulaganja u osnovna sredstva i EU COSME program za finansiranje obrtnih sredstava – za kredite namijenjene isključivo za nabavku robe, sirovina, poluproizvoda i gotovih proizvoda. Tokom 6 mjeseci 2020 odobreno je 2,7 mil EUR po osnovu 25 plasmana koji su pokriveni COSME garancijom. Ova vrsta podrške će biti nastavljena i tokom 2021 godine</p> <p>Pripremljen je Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2020.godinu. Usvajanje Programa odloženo je zbog pandemije korona virusa u Crnoj Gori, i njegova implementacija planirana je u okviru III paketa socio-ekonomskih mjera podrške privredi. Program sadrži 17 programskih linija od kojih je 7 novih, a postojećih 10 dodatno unaprijeđeno. Program je dodatno obogaćen sa novim programskim linijama finansijske podrške, koje se odnose na internacionalizaciju mikro, malih i srednjih preduzeća i njihovu digitalizaciju, cirkularnu ekonomiju, podršku mladima i ženama u biznisu, pokretanje i unapređenje proizvodne djelatnosti i četiri programske linije koje će se uporedo promovisati i sprovoditi. Posebna pažnja biće posvećena podsticanju razvoja preduzetništva mladih i žena u biznisu, kako kroz posebnu programsku liniju, tako i kroz Program u cjelini. Posebna novina u implementaciji Programa u odnosu na prethodnu godinu ogleda se u mogućnosti online apliciranja, što predstavlja još jednu dodatnu vrijednost u kvalitetu sprovođenja samog Programa, naglašavajući njegovu inovativnu komponentu, koja se ogleda u potrebi za digitalizacijom čitavog procesa kroz mogućnost elektronskih prijava korisnika i brže i efikasnije obrade zahtjeva. Reforma će se nastaviti i u 2021.godini.</p> <p>U ovom izvještajnom periodu, u okviru II seta mjera, a u svrhu očuvanja radnih mjesta i stvaranja pretpostavki za brži oporavak ekonomije, Vlada je donijela Program pružanja podrške privredi i zaposlenima, u cilju ublažavanja negativnih efekata epidemije novog korona virusa COVID19. Program se odnosi na direktno subvencionisanje zarada zaposlenima u privrednim subjektima čiji je rad bio zabranjen ili u značajnoj mjeri ugrožen kao posljedica naredbi Ministarstva zdravlja u cilju suzbijanja epidemije.</p>
--	--

Prioritetna reformska mjera 11: Unapređenje zakonodavnog-regulatornog okvira i dalji razvoj infrastrukture za širokopolasni pristup internetu

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	U PER 2020-2022.godina, za 2020. godinu, planirana je sljedeća aktivnost: Početak izrade nacionalnog Plana razvoja širokopolasnog pristupa internetu u Crnoj Gori i pokrivenosti stanovništva pristupnim mrežama nove generacije.
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<p>Zbog pandemije COVID-19 u prvih šest mjeseci aktivnost nije realizovana planiranom dinamikom.</p> <p>Počele su aktivnosti na izradi projekta: Razvoj infrastrukture za širokopolasni pristup internetu u Crnoj Gori. U prvoj fazi projekta, predviđeno je da se izvrši analiza trenutnog stanja na osnovu kompletiranog procesa mapiranja infrastrukture i mreža nove generacije, testiranje tržišta na strani ponude i potražnje, izrada studije izvodljivosti i isplativosti izgradnje infrastrukture u zonama u kojima trenutno ne postoje mreže za širokopolasni pristup internetu, preliminarni tehnički dizajn, kao i preporuka tipa infrastrukture i različitih poslovnih i podsticajnih modela koji mogu biti iskorišćeni u toku realizacije ovog projekta.</p>

Prioritetna reformska mjera 12: Unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za inovacije

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	<p>Izmjene zakonodavnog okvira i uvođenje podsticaja za inovacije (novi Zakon o inovacionoj djelatnosti (Q3), Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima za upis pravnog lica u Registar inovativnih organizacija (Q4) i Zakon o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija (Q3)); Osnivanje Nacionalnog implementacionog tijela za S3 i inovacije (Q4).</p> <p>Formiranje Sekretarijata Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju (rad od 16. marta 2020); uspostavljanje zakonskog osnova za formiranje Fonda za inovacije kao glavnog implementacionog tijela za S3.</p>
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je uspješna
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<p>Predlog dva nova zakona podnijet Vladi na utvrđivanje na sjednici 23. jula 2020.</p> <p>Na dnevnom redu Parlamenta planirano za nedjelju 27-31. jula, po hitnom postupku usvajanja.</p> <p>Nakon usvajanja zakona, odmah se nastavlja sa izradom podzakonskih akata, do kraja 2020.</p> <p>Urađen biznis plan za Fond.</p>

Prioritetna reformska mjera 13: Unapređenje sistema podrške inovacijama i jačanju ljudskih resursa

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	Grantovi za podršku inovacijama (grantovi za inovativne projekte, grantovi za centre izvrsnosti i grantovi za inovativne startapove); Podrška ljudskim resursima u istraživanju i inovacijama (grantovi za inovativne projektne ideje i atraktivne stipendije za doktosa i post doktorska istraživanja)
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je uspješna
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<p>Krajem 2019. godine ugovorena je podrška za 2 nova centra izvrsnosti, u ukupnom iznosu 1,9 miliona EUR iz budžeta. Krajem 2019. g. ugovorena je podrška za novih 8 inovativnih projekata, u iznosu od 614.432 EUR iz budžeta. U 2020. g. ugovorena je podrška za dodatnih 13 inovativnih projekata iz programa IPA II-SOPEES 2015-2017, u iznosu 893.944 €. U prvoj polovini 2020. okončan je novi konkurs za naučnoistraživačke projekte koji su upućeni na evaluaciju. Poseban dio konkursa odnosio se na projekte koji nude rješenja za Covid-19 kriznu situaciju, sa 5 podržanih projekata kroz ubrzanu proceduru evaluacije, u iznosu od 893.944 EUR. Raspisan je novi konkurs za doktorske stipendije, s rokom za podnošenje prijava do 10. jula 2020.</p> <p>Nastavlja se učešće u međunarodnim programima, gdje je od posebne važnosti tekuće učešće u EU-H2020 (2014-2020) i obnovljeno učešće u European Social Survey 10. rundi. Kroz Treći paket mjera Vlade za oporavak od krize izazvane pandemijom, planiran je poseban set mjera za jačanje privrede u inovativnim IT djelatnostima, vrijedan oko 5 M EUR budžetskih sredstava, uz 24,5 M stranih direktnih investicija (period 2020-2024).</p>

Prioritetna reformska mjera 14: Implementacija mjera za olakšanje trgovine u skladu sa STO Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnim protokolom 5

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	<p>1. Razvoj i implementacija IT aplikacija za NCTS.</p> <p>2. Uspostavljanje funkcionalnog sistema u Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove kao osnov za uključivanje u SEED+;</p>
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je uspješna
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini 	<p>1. Aktivnosti na razvoju IT aplikacije su u toku, i iste treba da budu okončane u januaru 2021. godine. Takođe, s obzirom na izmjenu specifikacije sistema na nivou EU, iste je potrebno nacionalno inkorporirati kako bi CG sistem u potpunosti pratio evropski. Ove aktivnosti su takođe u toku.</p> <p>Na sastanku Upravnog odbora za ovaj projekat, koji je održan 16. jula, ugovarač je potvrdio da će dokumentacija, softver i druge</p>

<p>➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge.</p>	<p>predviđene isporuke biti isporučene u skladu sa planom aktivnosti.</p> <p>Primjena NCTSa na nacionalnom nivou je planirana od 01.04.2021.godine, nakon čega će se, uporedo sa nacionalnom primjenom vršiti testiranje usklađenosti sa NCTS-P5 na međunarodnom nivou.</p> <p>Plaćanja po ovom projektu nisu realizovana, iz razloga što ugovarač nije iskoristio pravo na avans od 40% od vrijednosti projekta, koje je imao na početku projekta.</p> <p>U toku su aktivnosti na ispunjavanju proceduralnih zahtjeva za povlačenje sredstava, čija se realizacija očekuje u kratkom roku.</p> <p>2. IT komponenta regionalnog SEED+ projekta sastoji se od nadogradnje postojećeg SEED-a na SEED +, nadogradnjom IT i komunikacionih sistema, pripremom administrativnih smjernica i operativnih baza uputstava te uspostavljanjem regionalnih baza podataka potrebnih za sprovođenje Dodatnog protokola 5 CEFTA-e.</p> <p>U toku su aktivnosti na identifikovanju trenutnih kapaciteta nadležnih graničnih službi za implementaciju SEED+, nakon čega će biti pripremljena detaljna specifikacija softverskog zahtjeva sa potrebnim dodatnim poslovnim funkcionalnostima.</p> <p>Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, kao jedna od strana koja će razmjenjivati podatke na osnovu AP5 uključena je u ove aktivnosti i jedan je od korisnika IT komponente SEED+ projekta kroz koji će se unaprijediti IT sistem Uprave.</p> <p>Shodno vremenskom okviru SEED+ projekta, rok za uspostavljanje sistema je 2022. godina.</p> <p>S obzirom da je riječ o regionalnom projektu, za sada nisu na raspolaganju izdvojeni podaci po zemljama o sredstvima koja su za ove svrhe utrošena u prvih pola godine.</p>
--	--

Prioritetna reformaska mjera 15: Uspostavljanje sistema kontinuiranog praćenja kvaliteta praktičnog obrazovanja kod poslodavaca

<p>Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu</p>	<p>Učenje uz rad, u realnom radnom okruženju je jedan od mehanizama koji na najbolji način olakšava prelazak mladih iz obrazovanja u svijet rada. Da bi se utvrdili pouzdani rezultati praktičnog obrazovanja, neophodno je pratiti i evaluirati njegovu primjenu i rezultate.</p> <p>Aktivnosti planirane u 2020. godini su: Priprema instrumenata i sprovođenje evaluacije praktičnog obrazovanja - period od školske 2017/2018. do školske 2019/2020. godine kod poslodavaca, učenika, škola, roditelja i udruženja poslodavaca; Izrada metodologije kontinuiranog praćenja i evaluacije kvaliteta realizacije praktičnog obrazovanja kod poslodavca u skladu sa Evropskim okvirom za kvalitetno i efikasno učenje uz rad; Priprema instrumenata za praćenje destinacije učenika nakon završetku obrazovanja; Realizacija programa profesionalne orijentacije u osnovnim školama; Sprovođenje obuke instruktora praktičnog obrazovanja.</p>
<p>Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:</p>	<p>Potpuna implementacija</p>

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<p>U Akciono planu sprovođenja Strategije razvoja stručnog obrazovanja za 2020. godinu planirano je da se aktivnost, vezana za pripremu instrumenata za sprovođenje instrumenata i priprema smjernica /metodologije kontinuiranog praćenja i evaluacije kvaliteta realizacije praktičnog obrazovanja kod poslodava realizuje u I i II kvartalu 2020. godine, što je i realizovano. Pripremljeni su upitnici za sprovođenje istraživanja za poslodavce, učenike, škola, roditelje i udruženja poslodavaca. Istraživanje je, u skladu sa Akcionim planom planirano za II i III kvartal i biće realizovano do kraja III kvartala.</p> <p>Priprema odgovarajućih metodoloških smjernica radi kontinuiranog praćenja i evaluacije kvaliteta realizacije praktičnog obrazovanja Akcionim planom predviđena je za II kvartal. Metodološke smjernice su urađene i biće dostupne školama i instruktorima praktičnog obrazovanja u školskoj 2020/2021. godini.</p> <p>Obuka instruktora praktičnog obrazovanja planirana Akcionim planom sprovođenja Strategije razvoja stručnog obrazovanja za 2020. godinu za period II-IV kvartal. Pripremljeni su svi potrebni materijali za rad sa instruktorima, uključujući metodološke smjernice za evaluaciju praktičnog obrazovanja. Pripremljen je plan obuke instruktora po sektorima i regijama. Rad sa instruktorima planiran je za oktobar 2020. godine.</p> <p>U saradnji a Međunarodnom organizacijom rada planira se razvoj modela praćenja učenika nakon završetka obrazovanja. U skladu sa Akcionim planom, istraživanje će biti sprovedeno do kraja 2020. godine.</p> <p>Ministarstvo prosvjete Crne Gore – Nacionalna Euroguidance kancelarija organizovalo je u periodu 25-29. maj 2020. godine onlajn razmjenu iskustava nastavnika i stručnih saradnika iz osnovnih i srednjih škola. Kroz niz vebinara i aktivnosti na onlajn platformi za učenje uesnici su imali priliku za razmjenu iskustava i ideja za unapređenje aktivnosti karijernog vodenja i savetovanja u školama i razvoj saradnje sa lokalnom zajednicom u ovoj oblasti. Zavod za zapošljavanje Crne Gore pripremio je Informatore o upisu u srednj školu. Elektrotehnička škola Podgorica, uz podršku Ministarstva, razvila je aplikaciju www.informiši.me koja je učenicima osnovnih škola omogućila dostupnost informacija o programima koje škole nude i njihovim sadržajima kao i broju upisnih mjesta. Školski timovi za karijernu orijentaciju, u skladu sa planom rada škole, a u sklopu pripreme za upis, sprovodile aktivnosti informisanja učenika o mogućnostima profesionalnog razvoja koje nude pojedini programi. Aktivnosti će se nastaviti u školskoj 2020/2021. godini.</p> <p>Izazov za sve aktivnosti koje su planirane u školskoj 2020/2021. može da bude je situacija sa koju uzrokuje COVID-19. Ukoliko ne budu mogući direktni kontakti radi sprovođenja istraživanja i obuka, oni će se realizovati online, u mjeri mogućeg.</p>
--	---

Prioritetna reformska mjera 16: Povećanje učešća na tržištu rada, posebno osjetljivih grupa nezaposlenih lica

<p>Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu</p>	<p>Realizacija mjera aktivne politike zapošljavanja u skladu sa Akcionim planom zapošljavanja za 2020. godinu, sa posebnim akcentom na programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih, podsticaje za zapošljavanje, direktno otvaranje radnih mjesta i podsticaje za preduzetništvo</p>
<p>Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:</p>	<p>Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima</p>
<p>➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini <p>➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge.</p>	<p>U 2020. godini planirana je realizacija sljedećih programa aktivne politike zapošljavanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program javni rad; • Program “Stop svojoj ekonomiji”; • Program osposobljavanje za samostalan rad; • Program osposobljavanje za rad kod poslodavca; • Projekat “Neka bude čisto”; • Program obrazovanja i osposobljavanja odraslih; • Inovirani program za kontinuirano stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva. <p>Faze implementacije navedenih programa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program javni rad – Faza impementacije 3 - Program se realizuje za 574 lica, a u naredom periodu očekujemo zapošljavanje još 28 lica. • Program “Stop svojoj ekonomiji” – Faza implementacije 4 – Program se realizuje za 210 učesnika. • Program osposobljavanje za samostalan rad – Faza implementacije 2- Upravni odbor Zavoda je donio Odluku o izboru izvođača programa, planiran početak realizacije 25. jul 2020 godine. • Program osposobljavanje za rad kod poslodava - Faza implementacije 2- Upravni odbor Zavoda je donio Odluku o izboru izvođača programa, planiran početak realizacije 25. jul tekuće godine. • Projekat “Neka bude čisto” - Faza implementacije 2 - Upravni odbor Zavoda je donio Odluku o finansiranju projekta, planiran početak realizacije 01.07.2020. • Program obrazovanja i osposobljavanja odraslih – Faza implementacije 0 -

	<ul style="list-style-type: none"> Inovirani program za kontinuirano stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva – Faza implementacije 3 – Program se realizuje u kontinuitetu. <p>Broj nezaposlenih lica uključenih u navedene mjere aktivne politike zapošljavanja je 1.386.</p> <ul style="list-style-type: none"> U kontinuitetu se ostvaruje pravo na subvenciju zarade za zapošljavanje lica sa invaliditetom. Tako je na dan 30. jun tekuće godine 915 poslodavaca ostvarilo pravo na subvenciju zarade za zapošljavanje 1595 lica sa invaliditetom. Od ovog broja 1083 lica sa invaliditetom je zaposleno na neodređeno vrijeme, dok je 512 lica zaposleno na određeno vrijeme. <p>Realizacija ove mjere će se odvijati i u drugoj polovini godine</p>
--	--

Prioritetna reformska mjera broj 17: Donošenje Nacionalne strategije zapošljavanja za period 2021-2024

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	Priprema i donošenje nove Nacionalne strategije zapošljavanja 2021-2024, sa Akcionim planom zapošljavanja za 2021. godinu.
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Implementacija je u toku sa nekim početnim rezultatima
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<p>U toku je izrada Nacionalne strategije zapošljavanja za period 2021-2024.</p> <p>Početak 2020.godine formirana je radna grupa za izradu Nacrta strategije, dok je na zahtjev Ministarstva rada i socijalnog staranja angažovan ekspert Svjetske banke, koji trenutno pruža pomoć u izradi dokumenta.</p> <p>Nacrt strategije zapošljavanja 2021-2024 će biti pripremljen u trećem kvartalu, nakon čega će biti sproveden proces neophodnih konsultacija i usaglašavanja, uz posebno uvažavanje situacije vezane za pandemiju COVID 19.</p> <p>U skladu sa Programom Vlade Crne Gore, donošenje Strategije zapošljavanja je planirano za IV kvartal tekuće godine.</p>

Prioritetna reformska mjera 18: Razvoj usluge dnevnog boravka za starije

Kratak opis aktivnosti planiranih za 2020. godinu	Za 2020.godinu planirano je otvaranje najmanje jednog dnevnog boravka za starije. Otvoren je jedan dnevni boravak za starije u opštini Pljevlja.
Stepen realizacije aktivnosti planiranih za 2020. u prvih šest mjeseci tekuće godine:	Potpuna implementacija

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ukoliko su aktivnosti potpuno ili djelimično realizovane, navesti: <ul style="list-style-type: none"> - Preduzete korake u realizaciji - Vremenski raspored realizacije - Izazove i kašnjenja u realizaciji - Da li će se reforma nastaviti u 2021. godini ➤ Ukoliko realizacija aktivnosti nije otpočela navesti kratak opis i razloge. 	<p>Izrađen je projekat adaptacije, opremanja i nadzora. Završeni su radovi na adaptaciji objekta. Sprovedeno je opremanje objekta. Kapacitet usluge je 13 korisnika. Radno je angažovano ukupno četvoro lica i to: 1 saradnik-negovatelj, 2 medicinske sestre i jedan stručni radnik iz Doma za stara lica. Zarada stručnog radnik iz Doma finansira se iz sredstava za zarade Doma. Reforma će se nastaviti i u 2021. godini.</p>
--	--

ANEKS

Tabela 10a Procjena dodatnih troškova mjera strukturnih reformi

<i>Prioritetna reformaska mjera br. 1: Unapređenje vlasničke i upravljačke strukture elektroenergetskih kompanija koje su u dominantnom državnom vlasništvu</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	0	0	0
<i>Prioritetna reformaska mjera br. 2: Unapređenje međugradskog linijskog prevoza putnika u drumskom saobraćaju</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	150.000	0	0	150.000
<i>Prioritetna reformaska mjera br. 3: Podrška tehnološkoj modernizaciji sektora prerađivačke industrije</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	0	0	0
<i>Prioritetna reformaska mjera br. 4: Podrška investicijama u sektoru proizvodnje hrane u cilju jačanja konkurentnosti</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	1.500.000	0	1.500.000
<i>Prioritetna reformaska mjera br. 5: Diverzifikacija turističkog proizvoda</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	12.790	0	0	12.790
<i>Prioritetna reformaska mjera br. 6: Primjena novog regulatornog okvira politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	25.000	0	0	25.000
<i>Prioritetna reformaska mjera br. 7: Uvođenje elektronskog sistema javnih nabavki</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	7.000	100.000	0	0	107.000
<i>Prioritetna reformaska mjera br. 8: Unapređenje i implementacija mjera za suzbijanje sive ekonomije</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	0	0	0

Prioritetna reformska mjera br. 9: Suzbijanje sive ekonomije kroz reformu poreske administracije					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	322, 819€	0	450, 777€	773, 596€
Prioritetna reformska mjera br. 10: Unapređenje podrške sektoru mikro, malih i srednjih preduzeća					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	2.687.346	0	2.687.346
Prioritetna reformska mjera br. 11: Unapređenje zakonodavnog-regulatornog okvira i dalji razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	0	0	0
Prioritetna reformska mjera br. 12: Unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za inovacije					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	2 lica zaposlena preko UNDP projekta 18.338,00	Eksperti: 3.375,00	0	0	21.713,00
Prioritetna reformska mjera br. 13: Unapređenje sistema podrške inovacijama i jačanju ljudskih resursa					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	Novo-ugovorena sredstva: 893.944 € IPA SOPEES 185.100 €, COVID-19, MNA	0	1.079.044 €
Prioritetna reformska mjera br. 14: Implementacija mjera za olakšanje trgovine u skladu sa STO Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnim protokolom 5					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	0	0	0
Prioritetna reformska mjera br. 15: Uspostavljanje sistema kontinuiranog praćenja kvaliteta praktičnog obrazovanja kod poslodavaca					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	0	0	0
Prioritetna reformska mjera br. 16: Povećanje učešća na tržištu rada, posebno osjetljivih grupa nezaposlenih lica					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	0	0	0

<i>Naziv prioritetne reformske mjere br. 17: Donošenje Nacionalne strategije zapošljavanja za period 2021-2024</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	0	0	0	0	0
<i>Prioritetna reformska mjera br. 18: Razvoj usluge dnevnog boravka za starije</i>					
Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
2020	3.850	7.770	0	22.608	34.228

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturnih reformi

<i>Prioritetna reformska mjera br. 1: Unapređenje vlasničke i upravljačke strukture elektroenergetskih kompanija koje su u dominantnom državnom vlasništvu</i>								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Prioritetna reformska mjera br. 2: Unapređenje međugradskog linijskog prevoza putnika u drumskom saobraćaju</i>								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	150.000	0	0	150.000
<i>Naziv prioritetne reformske mjere br. 3: Podrška tehnološkoj modernizaciji sektora prerađivačke industrije</i>								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Prioritetna reformska mjera br. 4: Podrška investicijama u sektoru proizvodnje hrane u cilju jačanja konkurentnosti</i>								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	375.000,00	1.125.000,00	0	0	0	1.500.000
<i>Prioritetna reformska mjera br. 5: Diverzifikacija turističkog proizvoda</i>								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Učešće privatnog sektora	Ukupno
2020	12.790,00	0	0	0	0	0	0	12.790,00
<i>Prioritetna reformska mjera br. 6: Primjena novog regulatornog okvira politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva</i>								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	25.000	0	0	0	25.000
<i>Prioritetna reformska mjera br. 7: Uvođenje elektronskog sistema javnih nabavki</i>								

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektni zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	7.000	0	0	100.000	0	0	0	107.000
Prioritetna reformska mjera br. 8: Unapređenje i implementacija mjera za suzbijanje sive ekonomije								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektni zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	0	0	0	0
Prioritetna reformska mjera br. 9: Suzbijanje sive ekonomije kroz reformu poreske administracije								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektni zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	0	773, 596€	0	773, 596€
Prioritetna reformska mjera br. 10: Unapređenje podrške sektoru mikro, malih i srednjih preduzeća								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektni zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0.00	0.00	2.687.346	0.00	0.00	0.00	0.00	2.687.346
Prioritetna reformska mjera br. 11: Unapređenje zakonodavnog-regulatornog okvira i dalji razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektni zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	0	0	0	0
Naziv prioritetne reformske mjere br. 12: Unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za inovacije								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektni zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	21.713,00 - UNDP	0	0	21.713,00
Prioritetna reformska mjera br. 13: Unapređenje sistema podrške inovacijama i jačanju ljudskih resursa								

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	185.100 €	0	0	893.944 €	0	0	0	1.079.044 €
Naziv prioritetne reforme mjere br. 14: Implementacija mjera za olakšanje trgovine u skladu sa STO Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnim protokolom 5								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	0	0	0	0
Naziv prioritetne reforme oblasti br. 15: Uspostavljanje sistema kontinuiranog praćenja kvaliteta praktičnog obrazovanja kod poslodavaca								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	0	0	0	0
Prioritetna reformna mjera br. 16: Povećanje učešća na tržištu rada, posebno osjetljivih grupa nezaposlenih lica								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	0	0	0	0
Prioritetna reformna mjera br. 17: Donošenje Nacionalne strategije zapošljavanja za period 2021-2024								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	0	0	0	0	0	0	0	0
Prioritetna reformna mjera br. 18: Razvoj usluge dnevnog boravka za starije								
Godina	Centralni budžet	Lokalni budžet	Ostali nacionalni javni izvori finansiranja	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Treba da se utvrdi	Ukupno
2020	34.228	0	0	0	0	0	0	34.228